

УДК 1:316.42:004.738.5:17

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2026.1.11>**Красільнікова Олена Василівна**

кандидат історичних наук,
доцент кафедри філософії, соціології та політології
Державного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, Київ, Україна
orcid.org/0000-0003-3346-7566

ЦИФРОВА ЕМПАТІЯ ЯК МЕТАКОМПЕТЕНТНІСТЬ: ВІД МЕДІЙОВАНОЇ ПРИСУТНОСТІ ДО ЕТИКИ ВЗАЄМОДІЇ

Актуальність проблеми. У сучасному суспільстві стрімкий розвиток комунікаційних технологій супроводжується зростанням емоційної ізоляції та трансформацією класичного «співбуття» (*Mitsein*). У цифровому просторі присутність Іншого опосередковується алгоритмами та інтерфейсами, що зумовлює потребу в переосмисленні емпатії не як стихійної реакції, а як свідомої метакомпетентності в умовах медійованої присутності.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати концепт цифрової емпатії як інтегративної метакомпетентності, визначити її структуру та етичні виміри в умовах медійованої взаємодії.

Методологічну базу дослідження становить феноменологічний підхід, що дозволяє проаналізувати сприйняття Іншого за обмеженої тілесної присутності. Також застосовано герменевтичний та діалогічний методи, а також метод системного аналізу для інтерпретації досвіду цифрової комунікації.

Результати дослідження. Доведено, що цифровізація не нівелює емпатію, а трансформує її, переводячи у площину когнітивної реконструкції та символічного посередництва. Поняття «цифрова емпатія» концептуалізовано як свідомо сформовану метакомпетентність, що інтегрує когнітивні, афективні та поведінкові складники. Встановлено, що в умовах екранної взаємодії вона постає як свідоме етичне зусилля, необхідне для відновлення міжсуб'єктної чутливості та відповідальності за Іншого. Визначено прикладну роль цифрової емпатії у формуванні відповідального громадянства, гарантуванні психологічної безпеки онлайн-спільнот та загальній гуманізації цифрового середовища. Дослідження підтверджує, що цифрова емпатія є базовою метакомпетентністю сучасності, яка поєднує екзистенційний, етичний і соціокультурний виміри людського буття.

Ключові слова: цифрова емпатія, метакомпетентність, *soft skills*, медійована присутність, етика Іншого, цифрове суспільство.

Вступ. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується парадоксальним поєднанням надзвичайних технологічних можливостей із прогресуючою емоційною ізоляцією та соціальним відчуженням. Комунікаційні технології, суттєво розширюючи інструменти взаємодії, водночас не гарантують поглиблення міжособистісного розуміння. У цьому контексті емпатія, яку традиційно розглядали як безпосередню психологічну здатність, потребує ґрунтовного переосмислення крізь призму медійованої присутності. Центральна проблема полягає не стільки в дефіциті комунікації, скільки в трансформації її онтологічних та етичних засад. Класичне розуміння «спів-буття» (*Mitsein*) зазнає суттєвих трансформацій у цифровому просторі, де присутність Іншого дедалі частіше опосередковується інтерфейсами та алгоритмами. З огляду на це, виникає ключове дослідницьке питання: як концептуалізувати цифрову емпатію не як спонтанну емоційну реакцію, а як свідомо керовану метакомпетентність, що дозволяє людині ефективно та етично взаємодіяти в сучасному цифровому світі?

Мета та завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування цифрової емпатії як метакомпетентності та визначення її структурних і етичних вимірів. Для досягнення поставленої мети у статті передбачено розв'язання таких завдань: проаналізувати феномен емпатії в межах класичної феноменологічної та етичної традиції; концептуалізувати цифрову емпатію як інтегративну метакомпетентність; окреслити її основні структурні складові.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить феноменологічний підхід, що дозволяє проаналізувати дорефлексивні механізми сприйняття Іншого в умовах медійованої комунікації та обмеженої тілесної співприсутності. У роботі також застосовано діалогічний і герменевтичний методи, метод системного аналізу та логіко-дедуктивний метод для інтерпретації концепцій цифрової емпатії й формулювання теоретичних узагальнень.

Результати дослідження. У феноменологічній традиції – від Е. Гуссерля до М. Шелера – емпатія осмислюється як дорефлексивний спосіб даності Іншого як іншої інтенціональної свідомості, що розкривається через тілесну присутність та експресивні прояви (жести, міміку, інтонацію, погляд). Таке сприйняття вкорінене у горизонті спільного життєвого світу та взаємної орієнтації. Однак цифрове середовище радикально трансформує цю структуру, змінюючи умови доступності Іншого для емпатійного розуміння. У цьому контексті проблема цифрової емпатії виходить за межі суто психологічного аналізу й набуває філософсько-етичного виміру, оскільки зміна умов доступності Іншого впливає на можливість етичної відповідальності за нього. Як слушно зазначається у дослідженнях цифрової цивілізації, «цифрові технології перестають бути лише інструментами й дедалі більше інтегруються у свідомість, ідентичність та повсякденну діяльність людини, формуючи нові соціальні структури й етичні виклики» [1, с. 171]. За таких умов емпатія постає не спонтанною емоційною реакцією, а необхідною формою відповідального ставлення до Іншого в цифровому просторі.

У цифровому просторі тіло Іншого зводиться до сукупності знаків – тексту, зображення, відео чи звукового сигналу. Відсутність спільної площини наявності дестабілізує гуссерлівську інтуїцію тілесної співвіднесеності як підґрунтя емпатії. Замість живої екзистенційної цілісності маємо справу з її інформаційною проєкцією, у межах якої втрачається «аура» вразливості, відкритості та незавершеності, що є ключовою умовою виникнення співчуття. Профілі в соціальних мережах, аватари та нікнейми постають як симулякри, що існують у режимі безперервної самокурації. Ці цифрові оболонки частіше відтворюють бажаний або нормативний образ, ніж відображають автентичне буття суб'єкта. Як наслідок, емпатія спрямовується не на живого Іншого, а на його цифрову проєкцію. Це породжує фундаментальну онтологічну невизначеність: чи залишається суб'єкт за профілем повноцінним «Іншим» у левінасівському сенсі, чи він остаточно перетворюється на інформаційний конструктор, що конкурує за увагу? У такому середовищі екзистенційне запитання «Хто переді мною?» витісняється технічним – «Який це контент?»

Якщо у феноменології Е. Гуссерля інтенціональність ґрунтується на тілесній даності та спільному життєвому світі, то цифрове середовище формує дещо модифікований тип спрямованості свідомості – інтенціональність без тілесної повноти. У цьому модусі інтенціональний акт спрямований не на цілісного Іншого, а на його фрагментарну медійну репрезентацію: текст, аватар або відеосигнал. Як наслідок, емпатійний досвід позбавляється безпосередньої чуттєвої вкоріненості й набуває характеру опосередкованої інтенціональності. Розуміння Іншого більше не виникає з дорефлексивного співбуття, а конструюється через знакові посередники. Це зумовлює фундаментальний зсув: від безпосереднього переживання – до інтерпретації, від живої співприсутності – до когнітивної реконструкції особистості.

Принципово важливим у цьому контексті є розрізнення, запропоноване М. Шелером, між співпереживанням (*Miterleben*) та симпатією. Співпереживання передбачає безпосередню участь у переживанні Іншого без редукації його досвіду до власних емоцій, тоді як симпатія є радше зовнішньою емоційною реакцією. У цифровому середовищі емпатійна взаємодія часто тяжіє саме до симпатії – швидких емоційних відповідей, символічних жестів підтримки або співчуття, які не завжди супроводжуються глибоким розумінням екзистенційної ситуації Іншого. Це сприяє формуванню феномену так званої «тонкої емпатії», характерної для онлайн-комунікації. Вона

виявляється у поверхневому емоційному резонансі, що часто межує з тим, що М. Шелер називав «емоційним зараженням» [2]. На відміну від справжнього співпереживання, таке зараження є мимовільним підпаданням під вплив чужого афекту, де індивід не розуміє болю Іншого, а лише механічно переймає його емоційний стан.

У цифровому просторі цей механізм стає основою віральних емоцій: лайки, емодзі та масові репости створюють ілюзію єдності, проте часто виступають лише афективними сигналами, позбавленими етичної залученості. Такий зв'язок є інтенсивним, але миттєвим, що зумовлює швидку зміну об'єктів уваги в межах платформної комунікації. Фрагментація емпатійного досвіду посилюється логікою цифрових платформ, що заохочують швидку зміну об'єктів уваги. Іntenціональність розпорошується, а емпатійне залучення стає короткочасним і нестабільним. У результаті Інший постає не як унікальна екзистенційна присутність, а як один із багатьох елементів інформаційного потоку. Отже, феноменологічний аналіз показує, що цифровізація не знищує емпатію, а докорінно її трансформує. Хоча ми втрачаємо безпосередній тілесний контакт, емпатійний досвід не зникає – він набуває нових форм і потребує свідомої реконструкції. Це створює потребу в теоретичному обґрунтуванні «цифрової емпатії» як особливої навички. Перехід від критики технологій до аналізу цього явища дозволяє зрозуміти, як реконструювати емпатію та зробити її основою етики в сучасному медіапросторі.

Цифрову емпатію, в загальному розумінні, трактують як здатність сприймати, розуміти, враховувати емоції, мотиви та потреби інших людей у процесі онлайн-комунікації. Вона потребує особливої уваги до емоційних і смислових сигналів, закодованих у текстових повідомленнях і візуальних образах та передбачає здатність орієнтуватися в різноманітті комунікаційних каналів, уважно сприймати непрямі невербальні маркери та реконструювати контекст спілкування за відсутності повноцінної тілесної співприсутності. Дослідниці цифрового інтелекту О.В. Кохановська та Н.В. Слюсаренко розглядають цифрову емпатію як сучасну концепцію, спрямовану на виділення соціальних, емоційних, когнітивних практик у спільній груповій роботі в рамках проєктної діяльності, цифрової та медіаграмотності [3, с. 43].

У цьому контексті цифрова емпатія постає як комплексна метакомпетентність, що поєднує когнітивні, емоційні та соціальні виміри взаємодії у цифровому середовищі. Вона охоплює здатність інтерпретувати внутрішній стан Іншого, усвідомлювати власну агентність та ідентичність у цифровому просторі, а також виявляти співпереживання й емпатійну турботу в умовах технологічно опосередкованої комунікації. Як зазначає Й. Фрізем, цифрова емпатія включає когнітивну, афективну, уявну та поведінкову складові, що формуються у процесі взаємодії з цифровим контентом та іншими користувачами [4]. У цьому сенсі вона постає не як вроджена властивість, а як навичка, що потребує свідомого розвитку в межах освітніх і соціокультурних практик.

Прагнення концептуалізувати поняття цифрової емпатії простежується в теорії, запропонованій Й.Е. Рахмадом. Дослідник визначає цифрову емпатію як здатність сприймати, інтерпретувати та реагувати на емоції інших у межах цифрових каналів комунікації. Вона постає не лише як емоційний відгук, а як свідомо когнітивно-афективна форма залучення, що передбачає активне слухання, інтерпретацію та відповідальну реакцію в умовах технологічно опосередкованої взаємодії [5]. На думку автора, попри медіацію технологіями, емпатія залишається фундаментальним людським чинником комунікації та не може бути повністю замінена технологічними засобами. Таким чином, цифрове середовище не усуває емпатію, а змінює форми її прояву. Особливу увагу в теорії приділено трансформації комунікації в умовах домінування текстових і візуальних каналів, які істотно знижують роль невербальних сигналів, притаманних безпосередній взаємодії. Це ускладнює формування емпатійних зв'язків, водночас актуалізуючи потребу в розвитку здатності розпізнавати й інтерпретувати емоційні маркери, закодовані в цифрових повідомленнях [5].

Й.Е. Рахмад виокремлює низку індикаторів цифрової емпатії, зокрема здатність розпізнавати емоційні стани через текст, адекватно реагувати на них у цифровій комунікації та підтримувати емоційно значущі зв'язки в онлайн-середовищі. У цьому сенсі цифрова емпатія постає

не як абстрактна якість, а як важлива компетентність, що може бути предметом емпіричного дослідження. Теорія цифрової емпатії має також прикладний вимір і може використовуватися як аналітична рамка для таких сфер, як освіта, психологія, управління людськими ресурсами, соціальна комунікація та охорона здоров'я. Зокрема, вона використовується для обґрунтування програм розвитку емпатійної взаємодії в дистанційній освіті, віддаленій роботі та телемедицині, де дефіцит безпосередньої присутності є системною проблемою. Водночас ця теорія має переважно нормативно-практичний характер і потребує глибшого філософського осмислення, зокрема в контексті онтології Іншого та етики відповідальності, що відкриває можливості її поєднання з феноменологічними та етичними підходами [5].

У сучасних наукових дослідженнях особлива увага приділяється трансформації управлінських компетенцій в умовах цифровізації. У цьому контексті, дослідниця Г. Юрченко обґрунтовує концепцію цифрового емоційного інтелекту як необхідної відповіді на виклики дистанційної та гібридної роботи. Авторка зазначає, що хоча класичні моделі емоційного інтелекту (П. Соловєєв, Дж. Майєра, Д. Голмана) залишаються фундаментом, вони є недостатніми для пояснення взаємодії в медіаційованому середовищі, де відсутній безпосередній фізичний контакт та повноцінна невербальна комунікація. Г. Юрченко розглядає цифрову емпатію як здатність керівника розпізнавати, інтерпретувати та адекватно реагувати на емоційні сигнали, що передаються через цифрові канали, а також регулювати власну реакцію так, щоб підтримувати психологічну безпеку взаємодії [6]. Таким чином, управлінський вимір цифрової емпатії можна розглядати як спеціальний випадок її ширшої структури, де здатність «бачити–тлумачити–діяти» в цифрових каналах стає чинником ефективної взаємодії та стійкості команд.

Важливим внеском Г. Юрченко є структуризація цифрової емпатії за трьома рівнями: перцептивним, що передбачає вміння вловлювати тональність тексту, інтонацію, мікрожести та паузи під час онлайн-взаємодії; інтерпретаційним, пов'язаним із здатністю коректно тлумачити емоційні індикатори в умовах обмеженого контексту та уникати хибних атрибуцій; а також регулятивним, який охоплює адекватну управлінську реакцію в цифровому середовищі – від підтримувального повідомлення до своєчасного відеоконтакту та створення психологічно безпечного простору для комунікації [6]. У цьому сенсі цифрова емпатія постає не лише модифікацією класичної емпатії, а новою управлінською компетенцією, що безпосередньо впливає на ефективність взаємодії у віддалених та гібридних командах.

Дослідниця Р. Прасай виокремлює три взаємопов'язані складові цифрової емпатії: когнітивну, афективну та поведінкову. Когнітивна емпатія передбачає інтелектуальне розуміння емоційного стану Іншого на основі цифрових повідомлень і контексту взаємодії; афективна емпатія полягає у здатності емоційно відгукуватися на переживання Іншого у віртуальному просторі; поведінкова емпатія виявляється у конкретних підтримувальних діях онлайн – уважному слуханні, конструктивному зворотному зв'язку, емпатійній комунікації та відповідальній цифровій поведінці [7, с. 49].

Таким чином, цифрова емпатія постає як багатовимірна структура, у якій когнітивні, афективні та поведінкові компоненти поєднуються з перцептивними, інтерпретаційними та регулятивними рівнями реалізації. Це дозволяє розглядати її не лише як емоційну реакцію, а як рефлексивну та етично навантажену компетентність, адаптовану до специфіки цифрового середовища.

Подальші дослідження пропонують розмежування понять «цифрова емпатія» та «кіберемпатія». М.В. Яворський трактує кіберемпатію як специфічну форму емпатійного реагування в онлайн-середовищі, що ґрунтується переважно на когнітивному зусиллі інтерпретації символічних сигналів (текстів, візуальних образів, емодзі), за відсутності безпосередніх невербальних маркерів емоцій. Водночас цифрова емпатія розглядається ширше – як інтегративна здатність, що поєднує когнітивний, афективний та етико-нормативний виміри взаємодії в цифровому просторі, включаючи відповідальність за емоційний вплив власних дій на Іншого [8, с. 1653]. Кіберемпатія характеризується специфічними умовами взаємодії, зумовленими цифровим середовищем. Насамперед ідеться про відсутність безпосередніх невербальних

маркерів – міміки, інтонації та тілесних жестів, які у звичному спілкуванні відіграють ключову роль у розпізнаванні емоцій. Крім того, кіберемпатія часто передбачає асинхронний характер зворотного зв'язку, коли реакції можуть бути відкладеними або взагалі відсутніми, що ускладнює емпатійний резонанс. За таких умов емпатійне розуміння значною мірою спирається на когнітивний компонент – раціональне тлумачення повідомлень і контексту взаємодії, тоді як емоційна співналаштованість істотно послаблюється [8, с. 1654]. Дослідник також звертає увагу на ризики зниження емпатійної чутливості внаслідок анонімності та ефекту онлайн-дезінгібіції, які послаблюють етичну відповідальність і міжсуб'єктний зв'язок, водночас наголошуючи на потенціалі VR/AR-технологій і дискусій навколо «штучної емпатії» як можливих шляхів компенсації дефіциту афективної присутності в цифровому середовищі [8, с. 1655].

За таких умов проблема емпатії в цифровому просторі потребує філософсько-етичного осмислення. Теоретичним фундаментом для такого дослідження може бути етика Іншого Е. Левінаса. Саме «обличчя» Іншого, за Е. Левінасом, є джерелом безумовного морального виклику та відповідальності, що передусім є рефлексії [9]. Інтерпретуючи цю позицію, А. Морозов зауважує: «у лику я зустрічаюся з неадекватністю всіх моїх уявлень про нього. Лик «Ти» означає мою власну неспроможність схопити “іншість”» [10, с. 160], що особливо загострює проблему етичного звернення в цифрову просторі. У середовищі екранної комунікації Інший дедалі частіше постає через аватари, тексти та зображення, що трансформує спосіб його етичної даності та ускладнює розпізнавання звернення. За таких умов «обличчя» набуває піксельованої форми, створюючи дистанцію між суб'єктами. Якщо для Е. Левінаса «обличчя» – це нагота і вразливість, то цифровий інтерфейс часто слугує «щитом», який дозволяє суб'єкту уникати прямого погляду Іншого, перетворюючи моральний імператив на опцію, яку можна «вимкнути» або «проскролити». Хоча цифрові репрезентації позбавлені безпосередньої тілесної присутності, вони можуть функціонувати як квазі-обличчя, особливо в ситуаціях вразливості, страждання чи звернення по допомогу, що актуалізує етичну відповідальність суб'єкта комунікації [11].

Діалогічна філософія М. Бубера доповнює цей підхід, підкреслюючи відмінність між відношенням Я–Ти та Я–Воно. Якщо модальність «Я–Ти» передбачає повну відкритість до унікальності Іншого, то «Я–Воно» зводить людину до об'єкта, функції чи інструмента [12]. У цифровій комунікації цей ризик об'єктивації посилюється архітектурою самих платформ: алгоритми профайлінгу та рекомендаційні системи перетворюють Іншого на набір даних, поведінкові моделі та споживчі уподобання. Таким чином, живий діалог трансформується у функціональну взаємодію, де ми реагуємо не на цілісну особистість, а на цифрові стимули. Цифрова емпатія в цьому контексті виступає як свідомий акт супротиву алгоритмізації: це зусилля повернути взаємодії статус «Я–Ти», відмовляючись бачити в Іншому лише джерело інформації чи об'єкт для маніпулятивного впливу.

Онтологічний вимір проблеми розкривається через концепт буття-разом (*Mitsein*), запропонований М. Гайдеггером. Спільність як фундаментальний спосіб існування людини зазнає трансформації в умовах домінування техніки як «постави» (*Gestell*) – способу відкриття світу, за якого все суще, включно з Іншим, постає як «наявний запас» (*Bestand*), тобто ресурс, що підлягає обліку, управлінню та використанню [13]. У цифрову епоху «разом» дедалі частіше означає технічну співприсутність у мережах, а не спільність життєвого світу (*Lebenswelt*), що спричиняє зсув від екзистенційної близькості до інтенсивного, але поверхневого обміну даними. У цьому контексті цифрова емпатія постає як зусилля з відновлення екзистенційної чутливості та як спроба вийти за межі технічного розрахунку до справжньої зустрічі з буттям Іншого.

Дослідники зазначають, що така інтенсивна залученість до мобільних технологій радикально змінює архітектуру ідентичності та інтимності [14]. Замість глибоких міжособистісних зв'язків середовище продукує стан, який Ш. Теркл називає «самотністю разом» (*alone together*): ми перебуваємо в постійному контакті, але залишаємося закритими для глибокого досвіду Іншого [15]. Комерціалізована логіка платформ фрагментує взаємодію, перетворюючи її на серію коротких стимулів, що призводить до емоційної десенсибілізації – зниження здатності відчувати біль або радість Іншого через екранну відстороненість [8].

Цей стан можна описати як «шок теперішнього», за якого постійна присутність у цифровому потоці в режимі реального часу блокує можливість «повільної» рефлексії [16]. Оскільки емпатія за своєю природою потребує часової тривалості та внутрішнього простору для резонансу, цифрова миттєвість стає для неї загрозою. У такому контексті розвиток цифрової емпатії набуває не лише освітнього, а й екзистенційного значення: вона стає інструментом «повернення часу» для людини, дозволяючи реконструювати глибоке залучення в умовах тотальної швидкості та фрагментованої уваги.

Водночас цифрове середовище істотно трансформує структуру етичного звернення Іншого. Анонімність і псевдонімність послаблюють безпосередність міжсуб'єктної відповідальності, оскільки відсутність тілесної присутності та стабільної ідентифікації знижує силу етичного імперативу. Моральна відповідальність розчиняється у множинності аватарів і змінних ідентичностей, а можливість миттєвого виходу з комунікації або ігнорування повідомлень сприяє униканню відповідальності за власні дії. Подібну трансформацію етичного поля цифрової взаємодії фіксують і дослідження з етики цифрового суспільства, у яких підкреслюється, що медійована комунікація сприяє деперсоналізації морального вибору та зниженню рівня відповідальності суб'єкта за наслідки власної дії [17].

З позицій етики Е. Левінаса відповідальність за Іншого є первинною та не залежить від ступеня його видимості чи впізнаваності [9]. Проте в цифровому просторі, де Інший часто постає як абстрактний профіль або фрагмент інформації, етичне звернення зазнає ослаблення. Цей процес узгоджується з аналізом «плинної» соціальності, у якій опосередковані та дистанційовані форми взаємодії знижують рівень моральної залученості та сприяють униканню відповідальності [18].

Психологічний вимір цього явища описується через ефект онлайн-дезінгібіції, згідно з яким анонімність, асинхронність і відсутність безпосереднього зворотного зв'язку послаблюють етичні обмеження та підвищують імовірність безвідповідальної поведінки в мережі [19]. У такому контексті цифрова емпатія постає не як спонтанна реакція, а як свідоме етичне зусилля, спрямоване на відновлення відповідальності там, де технологічне посередництво її нівелює.

Окрім цього, цифрова культура значною мірою зорієнтована на публічно-репрезентативні форми взаємодії – лайки, реакції, коментарі та репости, які функціонують як публічні жести видимості й самопрезентації. Такі дії часто імітують емпатійне залучення, але не передбачають глибокого слухання чи тривалої етичної уважності до Іншого. Б. Чуль Хан зауважує, що цифрова комунікація характеризується надлишком реакцій і браком слухання, внаслідок чого зникає простір для справжнього діалогу та відповідальності [20]. Перформативна емпатія не потребує внутрішнього зусилля розуміння Іншого, а радше слугує підтвердженням власної присутності та моральної лояльності в публічному цифровому просторі. У таких умовах імітація емпатії витісняє пасивну відкритість до Іншого, яку Е. Левінас розглядав як первинну форму етичного відношення. Отже, цифрова емпатія передбачає опір перформативному імпульсу та свідомий вибір слухання замість миттєвої реакції, відповідальності замість символічної участі. Вона постає як етична практика відновлення міжсуб'єктної чутливості в умовах медійованої та прискореної комунікації.

Теоретичне осмислення редукції Іншого до об'єкта вказує на необхідність пошуку практичних шляхів подолання технічного відчуження. Відтак, перехід від онтології «співприсутності» до практики діяльної емпатії стає необхідною умовою функціонування сучасних медіаплатформ. У цьому контексті розвиток цифрової емпатії розглядається як один із ключових механізмів пом'якшення негативних соціально-психологічних наслідків цифрової комунікації. У контексті платформної культури, орієнтованої на швидкість, видимість і поверхневі форми взаємодії, цифрова емпатія сприяє відновленню якості міжсуб'єктного зв'язку в онлайн-середовищі. Вона дозволяє змістити акцент із символічних жестів схвалення на змістовне спілкування, засноване на увазі до емоційного стану Іншого та визнанні його досвіду.

Одним із практичних ефектів розвитку цифрової емпатії є формування підтримуючих онлайн-спільнот, у межах яких користувачі переживають відчуття приналежності, значущості

та психологічної безпеки. Емпіричні дослідження свідчать, що високий рівень цифрової емпатії корелює зі зниженням самотності та соціальної тривожності у віртуальному середовищі, що підкреслює її компенсаторний потенціал в умовах цифрової ізоляції [21].

З етичної перспективи цифрова емпатія відіграє важливу роль у формуванні відповідального цифрового громадянства. Вона сприяє зменшенню проявів кібербулінгу та онлайн-домагань, підвищує рівень відповідальності за власні висловлювання та дії. Особливо значущим є потенціал цифрової емпатії для міжкультурної взаємодії, оскільки вона передбачає здатність до перспективного мислення та визнання іншості в глобалізованому цифровому просторі. У цьому сенсі інтеграція цифрової емпатії в програми цифрової грамотності постає необхідною умовою етичної орієнтації особистості в онлайн-середовищі.

У ширшому теоретичному контексті цифрова емпатія постає як функціональне продовження емоційного інтелекту в умовах медіаційованої комунікації. Вона інтегрує когнітивні, афективні та поведінкові компоненти емоційного інтелекту, адаптуючи їх до специфіки цифрового середовища. Саме тому цифрова емпатія може бути інтерпретована як ключова *soft skill* цифрової епохи, що поєднує психологічний, етичний та соціокультурний виміри. Важливо підкреслити, що цифрова емпатія не є вродженою властивістю, а набутою компетентністю, яка піддається цілеспрямованому формуванню. Її розвиток тісно пов'язаний із гуманітарним виміром медіаграмотності. Цифрова емпатія функціонує як своєрідний «емоційно-етичний фільтр», який дозволяє не лише критично оцінювати інформацію, а й відповідально реагувати на неї, уникаючи емоційного зараження, агресії та перформативної імітації співчуття.

У прикладному вимірі розвиток цифрової емпатії передбачає впровадження цілеспрямованих освітніх і організаційних практик, спрямованих на формування емоційної саморегуляції, рефлексії та відповідальної онлайн-поведінки. Як зазначає Р. Прасай, цифрова емпатія може бути системно розвинена через поєднання психологічних, педагогічних і цифрових інструментів, адаптованих до специфіки віртуальної взаємодії [7]. По-перше, важливу роль відіграють тренінги усвідомленості та самосвідомості, що включають практики медитації, саморефлексії та емоційного самоспостереження. Такі підходи сприяють покращенню емоційної регуляції в цифрових взаємодіях, знижують імпульсивність реакцій і посилюють здатність до уважного ставлення до емоцій Іншого, що є важливим в умовах асинхронної онлайн-комунікації. По-друге, перспективним напрямом є гейміфікований тренінг цифрової емпатії, зокрема розробка інтерактивних додатків і навчальних симуляцій, які імітують онлайн-розмови та вимагають від користувачів емпатичних реакцій. У цьому ж контексті ефективними є симуляційні ігри та сценарії на основі кейс-методів, де учасники аналізують конфліктні або чутливі ситуації в мережі з позицій різних сторін. Такі формати тренують уявну складову емпатії – здатність добудовувати цілісний образ Іншого за фрагментарними цифровими сигналами. По-третє, платформи цифрового сторітелінгу створюють умови для обміну особистим досвідом і наративного осмислення переживань, що сприяє розвитку емоційного розуміння та перспективного мислення. Через цифрові історії емпатія набуває міжсуб'єктної глибини та виходить за межі поверхневих афективних сигналів, характерних для платформної культури [7, с. 50].

Окрему групу стратегій становлять симуляції емпатії на основі віртуальної реальності, які дозволяють створювати імерсивні досвіди «перебування на місці Іншого». Використання VR-технологій розширює можливості перспективного прийняття, поєднуючи когнітивне розуміння з афективним залученням, і є особливо ефективним у навчанні майбутніх фахівців соціо-гуманітарної та управлінської сфер [7, с. 51]. Важливим доповненням до зазначених підходів є тренінги з ненасильницького спілкування в онлайн-середовищі, спрямовані на формування вміння усвідомлено висловлювати власні потреби та чути запити Іншого за умов обмеженого невербального контексту. Паралельно розвивається цифрова рефлексія через практики «паузи перед реакцією», які дозволяють трансформувати автоматичні жести (лайки, реакції) в осмислені акти підтримки. Також, у межах соціальних і корпоративних платформ пропонується впровадження систем символічного заохочення, зокрема «значків визнання емпатії», що надаються за прояви цифрової доброти, підтримки та відповідальної комунікації. У поєднанні з курсами

з етики цифрового лідерства, особливо актуальними для управління віддаленими командами, такі механізми можуть сприяти формуванню психологічної безпеки, запобіганню професійному вигоранню та гуманізації цифрового робочого середовища [7, с. 51]. Таким чином, перехід від теоретичного осмислення до практичного впровадження цифрової емпатії дозволяє реконструювати гуманістичний вимір цифрового простору. Вона перестає бути абстрактним концептом і постає як конкретна етична та комунікативна навичка, що забезпечує якість взаємодії, стійкість до цифрового стресу та збереження міжсуб'єктної глибини в епоху алгоритмів.

Висновки. Цифровізація комунікаційних процесів не скасовує феномен емпатії, а навпаки – змінює умови її реалізації. Перехід від тілесно вкоріненої співприсутності до медійованих форм взаємодії трансформує спосіб даності Іншого, переводячи емпатійний досвід у площину інтерпретації, когнітивної реконструкції та символічного посередництва. Проведений аналіз засвідчив, що в цифровому середовищі формується модифікований тип емпатії – цифрова емпатія. Її слід розглядати як інтегративну метакомпетентність, що поєднує когнітивні, афективні та поведінкові складники. У цьому контексті цифрова емпатія постає не як спонтанна емоційна реакція, а як свідомо сформована здатність до орієнтації в емоційно насиченому, проте фрагментованому цифровому просторі.

Цифрова емпатія має не лише теоретичне, а й прикладне значення. Вона є ключовим чинником формування відповідального цифрового громадянства, психологічної безпеки онлайн-спільнот, етичного лідерства та загальної гуманізації цифрового середовища. Її розвиток потребує інтеграції гуманітарного виміру в програми цифрової грамотності та професійної підготовки. Таким чином, цифрова емпатія постає як одна з базових метакомпетентностей сучасності, що об'єднує екзистенційний, етичний і соціокультурний виміри. Це відкриває широкі перспективи для подальших міждисциплінарних досліджень на перетині філософії, психології, педагогіки та медіадосліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kuzymenko I., Krasilnikova O. Society 5.0: The new reality of digital civilisation. Section 3.2 *Sociocultural and Political Metamorphoses in the Era of Identity Competition : monograph* / A. Kravchenko (ed). Estonia : Scientific Center of Innovative Research, 2025. P. 171–198. DOI: <https://doi.org/10.36690/SPMEIC-171-198>
2. Scheler M. The nature of sympathy / McAleer G. (introd.). New Brunswick : Transaction Publishers, 2008. 274 p.
3. Кохановська О. В., Слюсаренко Н. В. Сутність та складові цифрового інтелекту особистості. *Педагогічний альманах*. 2020. № 46. С. 40–48. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi46.106>
4. Friesem Y. Digital empathy: Developing socio-emotional and cognitive skills using digital media. *Handbook of Research on Media Literacy in the Digital Age* / Yildiz M. N., Keengwe J. (eds.). Hershey : IGI Global, 2015. P. 145–160. DOI: <https://doi.org/10.4018/978-1-4666-9667-9.ch007>
5. Rachmad Y. E. Digital empathy theory. 2017. DOI: <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/9D8NQ>
6. Юрченко Г. Цифровий емоційний інтелект як управлінська компетенція. *Економіка та суспільство*. 2025. № 78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-132>
7. Prasai R. The intersection of emotional intelligence and digital empathy. *International Journal of Advance Research in Multidisciplinary*. 2025. Vol. 3, № 1. P. 48–52. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14777975>
8. Яворський М. В. Зв'язок між соціальними медіа та емпатією: міждисциплінарний підхід. *Вісник науки та освіти*. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». 2025. № 6 (52). С. 1649–1658. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6\(52\)-1649-1658](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6(52)-1649-1658)
9. Levinas E. Totality and infinity: An essay on exteriority / transl. by A. Lingis. Pittsburgh (PA) : Duquesne University Press, 1969. 307 p.
10. Морозов А. Інший як центральна проблема етики Емануеля Левінаса. *Схід*. 2014. № 2. С. 158–162.
11. Levinas E. Ethics and infinity: Conversations with Philippe Nemo / Cohen R. A. (trans.). Pittsburgh : Duquesne University Press, 1985. 120 p.
12. Buber M. I and thou / Kaufmann W. (trans.). New York : Charles Scribner's Sons, 1970. 136 p.

13. Heidegger M. *The question concerning technology and other essays* / Lovitt W. (trans.). New York : Harper & Row, 1977. 182 p.
14. Gardner H., Davis K. *The app generation: How today's youth navigate identity, intimacy, and imagination in a digital world*. New Haven : Yale University Press, 2013. 244 p. DOI: 10.12987/9780300199185
15. Turkle S. *Alone together: Why we expect more from technology and less from each other*. New York : Basic Books, 2011. 360 p.
16. Rushkoff D. *Present shock: When everything happens now*. New York : Penguin Group, 2013. 296 p.
17. Кравченко А. А., Кизименко І. О., Красильнікова О. В., Гусєва Н. Ю. Етика в цифровому суспільстві: виклики та перспективи. *Культурологічний альманах*. 2025. № 1. С. 215–232. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.1.24>
18. Bauman Z., Lyon D. *Liquid surveillance: A conversation*. Cambridge ; Malden, MA : Polity Press, 2013. 152 p.
19. Suler J. The online disinhibition effect. *CyberPsychology & Behavior*. 2004. Vol. 7, No. 3. P. 321–326. DOI: 10.1089/1094931041291295.
20. Han B. *Psychopolitics: Neoliberalism and new technologies of power*. London ; New York : Verso Books, 2017. 96 p.
21. Waytz A., Gray K. Does online technology make us more or less sociable? A preliminary review and call for research. *Perspectives on Psychological Science*. 2018. Vol. 13, No. 4. P. 473–491. DOI: 10.1177/1745691617746509.

REFERENCES

1. Kyzymenko, I., & Krasilnikova, O. (2025). Society 5.0: The new reality of digital civilisation. In A. Kravchenko (Ed.), *Sociocultural and Political Metamorphoses in the Era of Identity Competition* (pp. 171–198). Scientific Center of Innovative Research. <https://doi.org/10.36690/SPMEIC-171-198>
2. Scheler, M. (2008). *The nature of sympathy* (G. McAleer, Intro.). Transaction Publishers.
3. Kokhanovska, O. V., & Sliusarenko, N. V. (2020). Sutnist ta skladovi tsyfrovoho intelektu osobystosti [The essence and components of digital intelligence of personality]. *Pedahohichnyi almanakh*, (46), 40–48. <https://doi.org/10.37915/pa.vi46.106> [in Ukrainian].
4. Friesem, Y. (2015). Digital empathy: Developing socio-emotional and cognitive skills using digital media. In M. N. Yildiz & J. Keengwe (Eds.), *Handbook of Research on Media Literacy in the Digital Age* (pp. 145–160). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-4666-9667-9.ch007>
5. Rachmad, Y. E. (2017). *Digital empathy theory*. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/9D8NQ>
6. Yurchenko, H. (2025). Tsyfrovyyi emotsiinyi intelekt yak upravlinska kompetentsiia [Digital emotional intelligence as a managerial competence]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (78). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-132> [in Ukrainian].
7. Prasai, R. (2025). The intersection of emotional intelligence and digital empathy. *International Journal of Advance Research in Multidisciplinary*, 3(1), 48–52. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14777975>
8. Yavorskyi, M. V. (2025). Zviazok mizh sotsialnymy media ta empatiieiu: mizhdystsyplinarnyi pidkhid [The relationship between social media and empathy: An interdisciplinary approach]. *Visnyk nauky ta osvity*, 6(52), 1649–1658. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6\(52\)-1649-1658](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6(52)-1649-1658) [in Ukrainian].
9. Levinas, E. (1969). *Totality and infinity: An essay on exteriority* (A. Lingis, Trans.). Duquesne University Press.
10. Morozov, A. (2014). Inshyi yak tsentralna problema etyky Emanuela Levinasa [The Other as the central problem of Emmanuel Levinas's ethics]. *Skhid*, (2), 158–162. [in Ukrainian].
11. Levinas, E. (1985). *Ethics and infinity: Conversations with Philippe Nemo* (R. A. Cohen, Trans.). Duquesne University Press.
12. Buber, M. (1970). *I and thou* (W. Kaufmann, Trans.). Charles Scribner's Sons.
13. Heidegger, M. (1977). *The question concerning technology and other essays* (W. Lovitt, Trans.). Harper & Row.
14. Gardner, H., & Davis, K. (2013). *The app generation: How today's youth navigate identity, intimacy, and imagination in a digital world*. Yale University Press. <https://doi.org/10.12987/9780300199185>

15. Turkle, S. (2011). *Alone together: Why we expect more from technology and less from each other*. Basic Books.
16. Rushkoff, D. (2013). *Present shock: When everything happens now*. Penguin Group.
17. Kravchenko, A. A., Kyzymenko, I. O., Krasilnikova, O. V., & Husieva, N. Yu. (2025). Etyka v tsyfrovomu suspilstvi: vyklyky ta perspektyvy [Ethics in the digital society: Challenges and prospects]. *Kulturolohichnyi almanakh*, (1), 215–232. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.1.24> [in Ukrainian].
18. Bauman, Z., & Lyon, D. (2013). *Liquid surveillance: A conversation*. Polity Press.
19. Suler, J. (2004). The online disinhibition effect. *CyberPsychology & Behavior*, 7(3), 321–326. <https://doi.org/10.1089/1094931041291295>
20. Han, B.-C. (2017). *Psychopolitics: Neoliberalism and new technologies of power*. Verso Books.
21. Waytz, A., & Gray, K. (2018). Does online technology make us more or less sociable? A preliminary review and call for research. *Perspectives on Psychological Science*, 13(4), 473–491. <https://doi.org/10.1177/1745691617746509>

Krasilnikova Olena Vasylivna

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor at the Department of Philosophy, Sociology and Political Science
State University of Trade and Economics
19, Kyoto str., Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3346-7566

DIGITAL EMPATHY AS A META-COMPETENCE: FROM MEDIATED PRESENCE TO THE ETHICS OF INTERACTION

Relevance of the study. *In contemporary society, the rapid development of communication technologies is accompanied by increasing emotional isolation and the transformation of classical “being-with” (Mitsein). In digital space, the presence of the Other is mediated by algorithms and interfaces, which necessitates a reconsideration of empathy not as a spontaneous reaction but as a consciously developed meta-competence under conditions of mediated presence.*

Purpose of the study. *The article aims to provide a theoretical substantiation of digital empathy as an integrative meta-competence, as well as to define its structural and ethical dimensions within mediated interaction.*

Methodology. *The methodological foundation of the study is based on the phenomenological approach, which enables the analysis of the perception of the Other under conditions of limited bodily presence. Hermeneutic and dialogical methods, along with systems analysis, are also employed to interpret the experience of digital communication.*

Results. *The study demonstrates that digitalization does not eliminate empathy but transforms it, shifting it into the domain of cognitive reconstruction and symbolic mediation. The concept of “digital empathy” is conceptualized as a consciously developed meta-competence integrating cognitive, affective, and behavioral components. In conditions of screen-mediated interaction, digital empathy emerges as a deliberate ethical effort necessary for restoring intersubjective sensitivity and responsibility toward the Other. Its practical role is identified in fostering responsible digital citizenship, ensuring the psychological safety of online communities, and contributing to the overall humanization of the digital environment. The research confirms that digital empathy constitutes a fundamental meta-competence of contemporary society, combining existential, ethical, and sociocultural dimensions of human existence.*

Key words: *digital empathy, meta-competence, soft skills, mediated presence, Levinasian ethics of the Other, digital society.*

Дата першого надходження статті до видання: 16.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.04.2026